

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

à casu LXXVI. usque ad Casum CII. inclus. Materiam de Beneficiis
Ecclesiasticis, de Sacramentis in genere, & in specie de Baptismo,
Confirmatione, Eucharistiâ, Pœnitentia & Indulgentiis

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1753

VD18 13475452-001

Casus XCVI. De ejus necessitate, materia proxima, dolore, & proposito.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39838

De Sacramento Pœnitentiæ.

C A S U S X C V I .

De ejus necessitate , materiâ proxima , dolore , & proposito.

- J**Abinus in examine Synodali interrogatur : 1. Quid sit virtus pœnitentiæ , quodnam ejus objectum materiale , formale? 2. Quid Sacramentum? 3. An virtus pœnitentiæ sit necessaria necessitate mediæ? 4. An præcepti. 5. An obliget statim. 6. Quando per accidens , item an in periculo mortis sit obligatio ad contritionem perfectam. 7. Quid de Sacramento. 8. Quid de contritione in genere. 9. Quid de perfecta. 10. An hæc requirat certam intentionem aut durationem. 11. Quid sit attritio. 12. An sit honesta. 13. Supernaturalis. 14. Efficax , an talis esse possit ex metu gehennæ ibid. 15. An requirat aliquem amorem benevolum. 16. Quid de dolore ex metu pœnarum temporalium. 17. An dolor debeat esse universalis. 18. An etiam respectu venialium. 19. An sensibilis. 20. An elicitus ex intentione confitendi. 21. An præcedere absolutionem , an confessionem. 22. An tempore absolutionis perseverare moraliter. 23. Qualiter revocetur. 24. An idem dolor sufficiat pro pluribus confessionibus. 25. Quid de proposito. Pro Resol.
1. QUÆR. I. Quid , & quotuplex sit pœnitentiâ ?

¶ I. Pœnitentia dicta est à pœnâ, quasi pœniten-
 tia, quia non solùm includit resipiscen-
 tiam seu propositum non peccandi deinceps, ut
 volunt hæretici, sed & dolorem animi seipsum
 affligentis ob malè commissa vel omissa; nam
 S. Script. & SS. Patres dum de pœnitentiâ loquun-
 tur, semper doloris, afflictionis vel pœnæ men-
 tionem faciunt. *Job. ult. Idcirco meipsum repre-
 hendo, & ago pœnitentiam in favillâ & cinere,*
*Joel 2. Convertimini ad me in toto corde vestro, in
 jejunio & fletu, & planctu, & scindite corda ve-
 stra, &c.* Et clarissimè S. Aug. lib. 50. Homilia-
 rum Homil. ult. *Non sufficit mores in melius com-
 mutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de
 his, quæ facta sunt, satisfaciat DEO per pœniten-
 tia dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti
 cordis Sacrificium, &c.*

¶ II. Pœnitentia dupliciter accipitur: Primò,
 ut virtus. Secundo, ut Sacramentum. Ut Virtus
 est habitus inclinans ad detestandum, & vindi-
 candum peccatum proprium; ejus objectum ma-
 teriale proximum sunt omnes actus utiles ad de-
 lendam ac vindicandam offensam & injuriam Deo
 per peccatum illatam in quantum scilicet illi omnes
 possunt imperari ut media conducentia ad finem
 Pœnitentiæ, sive interim sint actus proprii virtu-
 tis Pœnitentiæ, ut detestatio, dolor &c. sive sint
 actus aliarum virtutum, ut amor, jejunium, vo-
 tum &c. Præcipuus autem ac propriissimus Pœ-
 nitentiæ actus (intellige, imperatus; nam Pœni-
 tentia actualis propriè sunt soli actus imperantes
 ab habitu Pœnitentiæ immediatè elicit, de quo
 fufius scholastici) est contritio, quæ genericè
 sumpta est *Detestatio ac dolor animi de peccato, qua-
 tenus est offensa, & injuria Dei, intentione eam*
 de-

delendi, ac vindicandi, seu compensandi, S. Th. 9. 85. a. 3. Q. a. 1. ad 3. Objectum materiale remotum Pœnitentiæ est peccatum proprium, formale honestas compensationis sita in hoc, quod ipse homo cooperetur ad compensandam, & puniendam in se offensam, & injuriam Deo illatam; peccatum verò dicitur offensa Dei, quatenus causat displicentiam, indignationem, iram & aversionem in Deo. Hæc offensa apud homines potest esse sine injuria: ut si amico absque causa neges tuum librum, quo ipse valde indiget, & tu non uteris, utique amicum offendis, eique das causam displicentiæ & aversionis, non tamen facis ei injuriam, quia jus ad librum non habet; nam injuria est *lesio alieni juris ipso rationabiliter invidi*, ideòque requirit restitutionem, seu redintegrationem juris læsi, quantum fieri potest. Offensa requirit satisfactionem per petitionem veniæ, per obsequia specialia; & quamvis Deo pro peccati injuriâ nihil possimus restituere, seu dare aliquid ex nostris, quod antè Dei non fuerit, cum omnes nostri actus, opera & bona magis sint Dei, quàm nostra; nihilominus æquissimum est, ut quæ contra sanctissimam ejus voluntatem, jus, ac leges iniquè egimus, per Pœnitentiam in nobismet ipsis vindicemus; pœnitentia prout reparat offensam seu pacem læsam, pertinet ad virtutem pacis, quatenus satisfacit pro injuria, reducit ad justitiam; ejusdem enim virtutis est amare bonum, & avertere malum oppositum. Plura de objecto, fine & qualitate virtutis Pœnitentiæ, si placet, vide apud Scholasticos. Pœnitentia ut

2. Sacramentum est absolutio hominis verè contriti & confessi à peccatis post Baptismum commissis; est institutum à Christo Domino post resurrectionem,

præ.

præcipuè dum Joân. 20. Apostolis dixit : *Acci-
pите Spiritum Sanctum, quorum remisistis peccata,
remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta
sunt.* Trid. sess. 14. c. 1. Distinguitur à virtute
Pœnitentiæ, quòd hæc solum includat tria scilicet
1. Pœnam, quâ scelus præteritum castigatur. 2.
Dolorem & detestationem. 3. Relipscentiam seu
propositum emendationis; ut autem est Sacra-
mentum, præter hæc includit ex institutione
Christi, confessionem, & absolutionem; &
pœna castigatoria non debet esse ad arbitrium pœ-
nitentis, sed dictata ab absolvente.

QUÆR. II. Qualiter Pœnitentia sit necessaria? 3.

¶ 1. Omni homini in mortale personale lap-
so, omni tempore fuit ad salutem necessaria, ne-
cessitate mediæ, aliqua pœnitentia, non tamen
formalis. Est de fide Trid. l. c. & Luc. 13. v. 3. &
5. *Nisi Pœnitentiam egeritis, omnes similiter pe-
ribitis.* Ratio est, quia homo per peccatum se
voluntariè avertit à Deo; ergo, ut salvus fiat, de-
bet per Pœnitentiam se iterum ad Deum conver-
tere. Dixi 1. *In personale lapso*, nam Originale
etiam in adultis, non indiget retractatione, quia
non fuit propria voluntate admissum. Dixi 2.
Aliqua Pœnitentia, id est, contritio perfecta ex-
tra Sacramentum, vel debita attritio cum Sacra-
mento, Dixi 3. *Non formalis*, quia justificat
amor Dei, qui est tantum Pœnitentia virtualis;
si Ss. Patres videantur alicubi requirere formalem,
intelligendi sunt de formali in re vel in voto, aut
de formali in homine, qui peccatorum recorda-
tur, uti plerumque fit.

¶ II. Etiam necessaria est pœnitentia necessi- 4.
tate præcepti tum Divini, quia à scripturâ passim
inculcatur; tum naturalis, quia suppositâ eleva-
tione

tionem hominis ad finem supernaturalem, ipsa ratio naturalis obligat ad illum finem quærendum, ergo etiam ad media necessaria adhibenda, quale medium est pœnitere de personali peccato; accedit, quod præceptum diligendi Deum, & seipsum, sit naturale; sed nemo potest se & Deum diligere, si non amoveat peccatum sibi & Deo summè malum, ergo.

5. R. III. Præceptum pœnitendi obligat solum ad non differendam Pœnitentiam nimis diu, certè non ultrà annum, ut vult *Laym.* aut ultra multas septimanas, spectatis circumstantiis personæ, tentationum, occasionum, periculorum &c. juxta illud Ecclesiast. 5. *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Ratio est, quia, qui diu & voluntariè manet in Dei inimicitia, censetur de novo contemnere amicitiam Dei, & exponit se periculo graviùs relabendi, facitque jacturam bonorum spiritualium vix numerabilium. Non tamen obligat statim post admissum peccatum, vel quoties peccati memoria occurrit, ut contra *S. Ant. Sylves. Palud. Cajet. Sor. &c.* docet communissima, & totius Ecclesiæ praxi approbata. Ratio est 1. Quia ista obligatio est dubia, & non sufficienter promulgata, cum plurimi Viri docti & pii eam negent, nec legitur sufficiens illius fundamentum, ergo libertas contra eam possidet. 2. Eam non agnoscit praxis timoratorum tam pœnitentium, quàm Confessoriorum, qui non solent interrogare pœnitentes, an statim, vel quoties de peccato cogitârunt, Pœnitentiam egerint, nec pœnitentes se desuper accusant. 3. Adversarii non satis explicant, quo-

modo

modo Tò *statim* intelligi debeat, alii enim volunt intelligi tempus, quo homo deliberatè de suo peccato cogitat cum remorsu Conscientiæ, qui oritur vel à Deo interiùs vel exteriùs à Concionatore; alii, quando post peccatum, passionis ardor deserbuit, & rationis lumen pristinæ Serenitati restituitur: alii tunc, cum peccator primum opus bonum faciet, vel facere tenetur: alii denique intelligunt Vesperè & manè, aut tempus illud, quod homines Curis temporalibus subtrahere, & Conscientiæ propriæ impendere solent. Ex hac discrepantiâ rectè inferitur, legem istam esse omnino incertam, idèdque non obligare. 4. Lex illa non esset prudens, quia induceret gravius periculum peccandi, quàm negatio legis; nam statim pœnitere, vel quoties occurrit peccati memoria, esset peccatori difficillimum, & periculum continuò peccata multiplicandi; ergo lex illa nec datur à Deo, qui nihil injungit imprudenter; nec à naturâ, quæ, quid humanæ conditioni plus boni adferat, unicè attendit. Textus S. Scripturæ & SS. Patrum commodè explicari possunt de conversione à peccato actuali, vel quòd solùm consulant maturam pœnitentiam secundùm dicta suprâ.

DICES 1. Peccat, qui non statim restituit alienum, dum potest, ergo & qui non statim reparat violatum Dei honorem.

2. Non statim pœnitere præfert aliquem contemptum Divinæ amicitia, sicut si filius in conspectu patris diceret: nolo modò petere veniam, licet sciam me graviter deliquisse.

Y

3.

R.. D Jansen Theol. Moral. Tom. III.

3. Differens pœnitentiam vult manere Deo inimicus & esse objectum odii Divini, item vult continuare occisionem animæ, hæc autem sunt intrinsecè mala, ergo.

4. Nemo patitur vel unico momento Viperam in sinu, ergo nec pati debet Viperam informalem in corde.

5. Multi moriuntur ex improvise, ergo qui non statim pœnitent, exponit se periculo mortis improvise, & æternæ damnationis.

6. Homo tenetur statim succurrere corpori graviter læso, ergo & animæ.

7. Christus in Evangelio jubet nos semper vigilare, & quinque Virgines dicuntur fatuæ, hoc est peccasse, eo quod non fuerint paratæ ad nuptias, sed peccator nec vigilat, nec paratus est, ergo.

R. Ad 1. *D. Ant.* Si Dominus ex dilatione restitutionis patiatur damnum *C.* secus *N.* peccatum non nocet Deo in effectu, sed solo affectu, proinde cessante Physicè peccaminoso affectu, Physicè cessat injuria Deo illata; quod si ex dilatione oriretur Deo novum extrinsecum damnum v. g. novum periculum peccandi, foret per accidens obligatio pœnitendi.

Ad 2. *N. Aff.* ad Prob. disp. est, quia cum homo non inspiciat cor alterius, ex dilatione pœnitentiæ prudenter præsumit, quod offendens pergat actualiter contemnere, vel continuare malam vitam; Deus autem inspicit cor, adeoque scit, quod homo actualiter non contemnat amicitiam Divinam, sed eam tantum differat recuperare, usque dum præceptum urgeat.

Ad 3. Vult manere Deo inimicus, & continuare occisionem animæ positivè *N.* id enim so-

nat

sonat positivam volitionem ad illam perseverantiam, consequenter actualem affectum ad peccatum vel inimicitiam Dei; quod patet esse intrinsecè malum; vult ea negativè, id est, permittit ea *Con.* hoc autem non est malum, sicuti, si ex justâ causâ permitto peccatum proximi, quod tamen positivè non volo, nec in eo mihi complaceo.

Ad 4. Disp. est, quòd Vipera terrestris semper mordeat, vel saltem est probabile periculum, non sic infernalis.

Ad 5. Periculum illud est tantùm remotum, non proximum; aliàs peccator potest semper à quolibet Sacerdote absolvi, etiam à reservatis.

Ad 6. *D. Ant.* Si ex dilatione prudenter timeatur notabiliter augendum, aut aliud superventurum *C. seus N.* idem est de animâ.

Ad 7. Tò vigilare varia significat 1. Abstinerè à peccatis actualibus. 2. Exercere bona opera certo tempore præscripta. 3. Exercere opera supererogatoria. In 1mo & 2do sensu est præceptum vigilandi, in 3tio est tantum consiliùm, ad quod reducitur statim pœnitere. Virgines illæ rectò dicuntur fatuæ, & peccâsse, quia, dum sciebant instare adventum sponsi, neglexerunt se præparare ad nuptias, peccator autem non selt instare mortem.

Re. IV. Præceptum pœnitendi per accidens obligat 1. Dum Sacramentum aliquod est suscipiendum vel conficiendum. 2. Dum aliter gravis tentatio superari nequit. 3. Dum pro publicâ necessitate avertendâ, v. g. irruptione hostium, inundatione &c. putatur esse necessarium placare Deum, quia tunc justitia legalis & æquitas naturalis obligat, ut membra communitatis

tatis malum totius avertere satagant. *Per se* autem obligat 1. aliquoties per vitam; uti dictum est de præcepto diligendi Deum *Caf. 16. num. 4.* 2dò in articulo & probabili periculo mortis, ut fatentur omnes; hinc pœnitere tenetur periculosè ægrotus, miles ante pugnam, prægnans ante difficilem partum, viator ante periculosum iter vel navigationem. Et quidem si Sacramentum suscipi non possit, erit obligatio ad contritionem perfectam, alias enim non erit extrinsecum periculum damnationis. At nunquid tali casu sufficiet attritio cum Sacramento, si haberi possit, affirmant *Laym. Amicus & alii*, at verius *Suar. Gonet & alii* communiter etiam tunc cum Sacramento, requirunt contritionem perfectam, nam si unquam, certè in tali articulo, à quo pendet felix vel infelix æternitas, agendum est tutius, & locum habere tenent verba S. S. *Ambrosii & August. c. si quis de pœnit. Tene certum, & dimitte incertum*; & nemo satis certus est, quòd per attritionem solam cum Sacramento sit salvandus, quia posset non esse baptizatus, idèòque incapax Sacramenti pœnitentiæ, posset Sacerdos carere validà ordinatione, intentione errasse in formâ, &c. accedit, quod tunc obliget præceptum charitatis in Deum, ut dixi *Caf. 16. num. 5.* Sed non potest quis Deum perfectè diligere, quin memor peccatorum ex eodem motivo doleat, & conteratur de peccatis: Ergo. Deinde qui negligit contritionem, non videtur facere quod est in se, ad quod videtur omninò obligari in tali articulo; alias nec satis confidere poterit Deum etiam ex suâ parte non defuturum. Quare agonizantes ad ejusmodi actus præmissi fide & spe studiosè sunt disponendi.

R. V. Sacramentum Pœnitentiæ post Baptis- 7.
 mum relapsis est necessarium necessitate medii
 in re, vel in voto susceptum, quia est medium
 ex sui institutione justificativum, sine quo in re
 vel in voto suscepto, nullum post Baptismum
 remittitur peccatum mortale: suscipitur autem
 in voto vel proposito per actum contritionis seu
 charitatis perfectæ; nam qui perfectè conteritur,
 aut diligit, est paratus servare omnia præcepta,
 adeoque implicitè etiam præceptum confessionis,
 quando obligabit, de quo dicam *Cas. seq. q. 8.*

QUÆR. III. Quid circa contritionem in ge-
 nere? R. Tenenda esse seqq.

1. Contritio in genere est animi dolor, & de- 8.
 testatio de peccato commissio cum proposito non pec-
 candi de cetero, *Trid. c. 4.* Dicitur contritio,
 quia per eam cor hominis ante obduratum præ
 dolore quodammodo discinditur, comminui-
 tur, & resolvitur ad recipiendam Divinæ gratiæ
 impressionem, quemadmodum materia dura &
 solida per contritionem materialem comminui-
 tur & resolvitur in exiguas partes. Hujus me-
 taphoræ fundamentum dedit Scriptura *Ps. 50.*
Cor contritum & humiliatum non despicias, &
Joëlis 2. Scindite corda vestra &c. id autem Spi-
 ritus S. in animâ operatur serè hoc ordine: Pri-
 mò immittit agnitionem peccati, quâ agnoscit
 se Deum offendisse, cœlum amisisse, internum
 meruisse, &c. 2. Succedit cogitatio de placan-
 do Deo per Pœnitentiam. 3. Incipit voluntas
 peccatum execrari, detestari, dicendo v.g. *Uti-
 nam Deum meum non offendissem, tale scelus non
 admissem!* Igitur *formalis detestatio* est fuga,
 horror, & aversio, quâ voluntas, quantum est
 in se, vellet peccatum nunquam fuisse com-
 missum.

missum. 4. Detestationi se infallibiliter conso-
 ciat *formalis dolor* ; id est, tristitia, anxietas
 lucta & inquietudo mentis conantis repellere
 malum peccati præsens, solèturque exprimi his
 vel similibus verbis : Heu me miserum ! quid fe-
 ci ? Quo me vertam ? &c. Cùmque tristitia in-
 valescit, non sistit in sola parte rationali, seu
 voluntate, sed & partem sensitivam occupat
 hinc gemitus, singultus, lachrymæ, deliquia,
 &c. hic sensibilis dolor, etsi salubris sit, non
 tamen requiritur, neque ejus defectus est suffi-
 ciens signum defuisse dolorem rationalem effi-
 cacem. 5. Sequitur propositum efficax nun-
 quam peccandi in futurum, petitio veniæ, volun-
 tas satisfaciendi, & peccata in seipso puniendi per
 opera Pœnitentiæ, &c. Igitur ad quamcunque
 contritionem sufficientem ad Sacramentum Pœ-
 nitentiæ sive per - sive imperfectum ex mente
 Trid. requiruntur tria : 1. *Formalis Detestatio*,
 quæ excludit peccatum ut præteritum, vellè-
 que illud nunquam fuisse. 2. *Formalis Dolor*, id
 est, inquietudo, tristitia animi de peccato, ap-
 prehenso ut præsentem : nec sufficit solus amor,
 quia Trid. explicitè requirit dolorem ; Si tamen
 quis bonâ fide cum amore Dei ad Sacramentum
 accessisset, potest præsumere se etiam habuisse
 dolorem, etsi ejus non recordetur, quia non
 potest moraliter existere amor Dei perfectus,
 quin in homine peccatorum memore actu cau-
 set dolorem ; qui enim actu summè amat, &
 æstimat Dei amicitiam ; non potest non odisse,
 & dolere inimicitiam, & offensam amici cog-
 nitam : similiter qui dolet se dolere non posse,
 per se loquendo, non habet dolorem sufficien-
 tem, quia hic dolor non est de ipso peccato,
 sed

sed de carentiâ doloris; in homine tamen timorato ordinariè conjungitur cum dolore de ipso peccato; hinc qui cum tali dolore ad Sacramentum accessit, non tenetur confessionem repetere. 3. Requiritur propositum, hoc est, seria voluntas non peccandi de cætero, de quo dicam latius infra q. 6.

QUÆR. IV. Quid circa contritionem perfectam? r. Seqq.

I. Contritio est duplex, perfecta & imperfecta: *Perfecta* (de imperfectâ dicam q. seq.) procedit ex motivo charitatis Dei, estque dolor & detestatio peccati prout est offensa Dei super omnia dilecti, ita ut homo vi talis doloris appetat & æstimet Deum super omne bonum, & detestetur peccatum super omne malum, aded ut, si opus esset, paratus sit potiùs amittere omnia bona, etiam seipsum, quàm Deum, & sustinere omnia mala Physica, mortem, annihilationem, pœnas inferni, quàm rursus peccare; & hoc sensu contritio debet esse amor prædominans: ejusmodi tamen comparationes facere in praxi est periculosum, homini præsertim scrupuloso & imperfecto; cum enim mala pœnæ utpote sensibilia magis feriant imaginationem, & ideo naturaliter magis moveant, quàm mala culpæ, homo faciliè incidet in nova peccata, scrupulos, vel desperationem; quare caveat Confessarius, ejusmodi comparationes proponere imperfectis; & si spontè pœnitenti incidant, v. g. *Quid faceres, si jam deberes cremari vivus, vel fornicari? Gratiam tui Principis perdere vel committere hanc injustitiam?* &c. Non tenetur aliquid horum eligere, sed potest omnia respuere tanquam impertinentia & periculosa; satis est, quòd a-

more DEI offensi de facto seriò doleat, & proponat non peccare deinceps, non attendendo, quid facturus esset in hac vel illa hypothese pos-vel-impossibili.

2. Contritio perfecta est actus perfectæ charitatis in Deum, includitque votum Sacramenti Pœnitentiæ, hoc ipso, quòd includat voluntatem servandi omnia Dei præcepta, & justificat extra Sacramentum, ut certum est ex *Trid. c. 4. & Prop. 71. Baij. damnatâ: Per contritionem etiam cum charitate perfectâ, & cum voto suscipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione Sacramenti.*

10. 3. Contritio justificat, quamprimum existit; neque ad hoc requiritur mora temporis, aut certa intensio, ut contra Adrian. & paucos Lovanienses apud Platel p. 5. num. 550. (qui contritionem ab attritione distinguunt per solam majorem intensiorem) docet communis & certa cum S. Th. Bonav. Suar. hic d. 4. s. 4. numer 7. Lug. d. 5. s. 8. num. 19. Quia S. Scriptura, Trid. & SS. PP. loquentes de contritione justificante, nullibi mentionem faciunt certæ durationis, vel intensiorem; sed solùm requirunt, ut sit charitate perfecta, atque talis est hoc ipso, quòd procedat ex motivo charitatis, & detestetur peccatum, quia Deo summo bono malum est: Ergo. Et specialiter quòd ad intensiorem docet Synod. Agathensis apud Gorm. p. 1. num. 445. his verbis: *Sat est ad veram contritionem detestatio super omnia, licet dolor non sit ita intensus ut alicujus mali temporalis.* Similiter S. Th. in Suppl. q. 5. a. 3. *Qualibet contritio est gratiâ gratum faciente informata; ergo quantumcunque sit parva, delet omnem culpam: idem*

docet de durat'one 1. 2. 9. 113. a. 7. in Corp. ubi ait, motum liberi arbitrii, per quem causatur justificationis, posse esse *instantaneum*. Ratio à priori est, quòd substantia & dignitas contritionis consistat in appretiatione DEI super omne bonum, & peccati super omne malum; quòd autem magis vel minùs sit intensa, plus minùsve duret, est illi accidentale, vis autem justificationis in substantia contritionis, non in accidente ponenda est.

4. Certum est, ad Sacramentum pœnitentiæ non requiri contritionem, charitate perfectam; aliàs enim non per ipsum Sacramentum, sed semper præviè causaretur peccatorum remissio. & Sacramentum pœnitentiæ non magis dici posset causativum primæ gratiæ, quàm Sacramenta vivorum, quòd apertè falsum est.

QUÆR. V. Quid de contritione imperfecta?

R. I. Contritio imperfecta, quæ proprio nomine vocatur *Attritio*, est *animi dolor, & detestatio peccati cum proposito non peccandi de cetero concepta ex motivo aliquo supernaturali inferiore, à charitate perfectâ distincto*, ex spe præmii, timore judicii Divini, gehennæ & pœnarum, ex turpitudine peccati, quatenus est contra cultum, reverentiam, obedientiam DEO debitam; vel spoliat animam gratiâ, pulchritudine, jure ad gloriam, &c. Attritio à contritione perfectâ solùm distinguitur ex parte motivi; perfecta enim ex motivo charitatis seu amoris, amicitiae & benevolentiae, attritio procedit ex amore concupiscentiæ supernaturalis, quo vel volumus nobis bo-

nam, scilicet veniam peccatorum, gratiam & gloriam, &c. vel volumus avertere à nobis malum gehennæ, purgatorii, iram Dei &c. ideòque omnis attritio salutaris ultimò est actus spei Theologicæ, vel timoris Dei. Quòd autem explicata attritio, cum Sacramento pœnitentiæ sufficiat ad justificandum peccatorem, videtur clarè definiti à Trid. sess. 14. c. 4. ubi de attritione jam dictâ loquens sic habet: *Et quamvis sine Sacramento pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.*

12. R. II. Ut attritio & dolor ex præmemoratis motivis conceptus, sufficiens sit ad Sacramentum pœnitentiæ, debet habere condiciones seqq.

1. Dolor debet esse honestus & bonus, qualis etiam esse potest conceptus ex solo metu gehennæ, vel spe præmii, est de fide ex Trid. c. 4. & 5. ubi docet, ejusmodi attritionem esse donum Dei, & Spiritûs S. impulsus, Quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat; sed actus, qui est impulsus Spiritûs S. qui viam ad justitiam parat, est honestus, imò & supernaturalis, ergo. Unde Alexand. VIII. meritò damnavit prop. 14. *Timor gehennæ non est supernaturalis.* item. 16. *Attritio, quæ ex gehennæ & pœnarum metu concipitur, sine dilectione benevolentia, non est bonus motus ac supernaturalis.*

13. 2. Dolor debet esse supernaturalis, uti nunc certum est ex Prop. 57. ab Innoc. XI. damnatâ: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem modo honestam.* Ratio est, quia dispositio & medium de-

debet esse proportionatum fini suo; sed finis, ad quem disponit attritio, est quid supernaturale, scilicet ipsa gratia sanctificans, ergo: re ipsa autem dolor erit supernaturalis, si ejus motivum proponatur per fidem, & specialiter respiciat Deum tanquam in se bonum, aut tanquam præmiatorem bonorum, vindicem malorum, tanquam primam regulam omnis honesti, &c. tunc enim, si simul ad sit spes veniæ, nihil deerit, quod minùs in talem dolorem influat principium aliquod supernaturale, refundens supernaturalitatē. Unde non sufficit, sed vanus & inutilis est omnis dolor ex motivo naturali, ut si doleas de peccato ob contractam inde infamiam, morbum, paupertatem, supplicium, &c.

3. Dolor & propositum debent esse efficacia, 14. hoc est, excludere omnem affectum etiam conditionatum ad peccatum; unde non valet dolor ex timore *serviliter servili*, quo quis dolet & detestatur peccata propter pœnam, v. g. gehennæ, cum eâ animi comparatione, ut si non esset gehenna, non vellet dolere, sed peccare; quæ comparatio involvit affectum peccandi conditionatum, si abesset pœna. Si timor pœnæ sit absque tali comparatione animi, dicitur *servilis sine servilitate*; & talem dari posse, probat *S. Thom. 2. 2. q. 9. a. 4* & mihi certum videtur: nam si timor gehennæ necessariò involveret affectum peccandi conditionatum, non posset esse motus bonus & supernaturalis, quod damnatum est ab Alexand. VIII. sup. in prop. 14. § 16. & Ratio est, quia potest quis nunc serio nolle peccare, quia peccatum causat infernum, præsciendò, an peccaturus esset, si motivum illud non occurreret;

&

& sicut qui dicit, nolo furari, quia furtum causat patibulum, non ideò dicit se furaturum, si furtum non caularet patibulum, sed ab hoc præscindit, attamen vi hujus actûs absolutè vult non furtum; item sicut actus, quò dico: Nolo hodie peccare, est honestus, neque ideo dico me velle cras peccare, sed ab hoc præscindo, ita attritus ex metu gehennæ; & Trid. dicit attritionem *ex metu gehennæ* conceptam disponere cum Sacramento ad justificationem, *si voluntatem peccandi excludat*, ergo manifestè supponit eam excludere posse: & certè si possit in homine dari metus mali corporalis efficax, id est determinans ad adhibenda omnia media necessaria pro evitando illo malo corporali, cur non possit dari metus efficax inferni, qui voluntatem determinet ad adhibenda media necessaria pro evitando inferno, atque tale medium est vitare omnem affectum peccati mortalis, ergo. Unde sequitur attritionem ex solo gehennæ metu, absque aliquo amoris benevolentia actû sufficere ad justificationem peccatoris in Sacramento; idq; mihi videtur esse longè probabilissimum, non tamen ita certum, ut sententiam eorum, qui ad ejusmodi attritionem requirunt amorem aliquem benevolum seu initialem ut vocant, ausim dicere omnino improbabilem; cum eam nunc doceant Theologi multj ac Docti adducantque rationes non spernendas; & eam censurare prohibeat Alexand. VII. 5. Maji Anno 1669. Ideoque cum hic agatur de valore Sacramenti, idque circa conditionem ab Ecclesiâ non supplebilem, cum *Henno* & aliis judico, per se loquendo, non esse satis tutum accedere ad Sacramentum cum dolore sine omni amore, cognito ut tali; per accidens

tamen, quia pœnitens & confessarius id rarò cognoscunt, & vix contingere solet, ut peccator seriò volens justificari, & actu memor Divinæ bonitatis, longanimitatis au misericordiæ &c. non eliciat circa hæc affectum aliquem benevolum, (etsi non ita sensibiliter moveatur ex his, sicut ex metu inferni) pro praxi est mihi indubitatum, hujusmodi attritos semper ferè absolvi posse & debere; quia omnimoda certitudo hic haberi non potest, nec est in potestate pœnitentis semper pertingere ad charitatem perfectam.

Sed quid de dolore concepto ex metu pœnarum 16. temporalium ut à Deo in hac vita infligendarum? 2. Etsi hic dolor speculativè videatur sufficere, si ejus motiva per fidem proponantur, quia tunc potest esse honestus, supernaturalis & efficax modo explicato, & *salubriter concussi Ninivita plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & misericordiam à DEO impetrârunt, Trid. l. c.* quia tamen id *Canus, Hurt. Vasq. q. 92. a. 1.* probabiliiter negant, in praxi adhibendus est dolor certò sufficiens, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis. Si quis cum tali dolore bonâ fide confessus est, secundum *Tamb. Lugo. Sporer numer 242. La Croix numer 384.* non tenentur confessionem repetere, quia dolor ille probabilissimè est sufficiens; at oppositum mihi magis probatur, quia legi certæ non satisfit per solutionem incertam ut ostendi *Cas. s. a. n. 18.* Vid. ibi dicta.

4. Dolor (idem est de proposito) debet esse 17. universalis, hoc est, se extendere ad omnia mortalia etiam ignorata (saltem implicitè ratione motivi omnibus mortalibus universaliter oppositi, ut

fi

si doleas ob Deum offensum, cælum amissum, infernum promeritum, &c. *S. Thom. Palav. Gorm. à num. 149. Stotz. hic. num. 76.* Ratio est, quia unum mortale non remittitur sine alio, & nullum remittitur sine dolore; si ergo unum non remittatur, eò quòd ad illud se non extendat dolor, etiam reliqua non remittentur; hinc si habeas peccatum dubium, vel aliud, quod ex justa causa nunc confiteri non teneris, debes de eo dolere, aliàs confessio est nulla & sacrilega, Dixi, *saltem implicitè*, quia opus non est, ut de singulis explicitè & distinctè doleas; neque opus est omnia distinctè cognoscere nisi in ordine ad confessionem, *S. Thom. q. 28. de verit. a. 5. ad 3. Suar. d. 4. s. 6. Dian. p. 3. t. 5. num. 118. Sporer à. num. 88.* Ratio est; quia quando adest vera contritio vel attritio cum Sacramento, statim eo momento sequitur justificatio, sed potest esse vera contritio vel attritio cum Sacramento, etiam si quis explicitè non cogitet de omnibus mortalibus à se commissis, ut per se patet, & restantur *S. Paginæ* plures, v. g. *S. Mariam Magdalenam, bonum Latronem, S. Paulum, &c.* per contritionem repentè fuisse justificados absque hoc, quòd tempus haberent peccata singula recogitandi; an verò Sacramentum pœnitentiæ defectu doloris universalis possit esse validum & informe, Scholasticis relinquo, quia plus habet difficultatis, quàm utilitatis.

18. §. Dolor (idem tenet de proposito) respectu venialium etiam suo modo debet esse efficax & universalis, aliàs non remittuntur omnia, sed tantùm ea, de quibus doletur efficaciter

cum

cum serio proposito ea deinceps non committendi. Si confitens mera venialia de nullo haberet dolorem & propositum efficax, certò peccaret mortaliter, quia redderet Sacramentum nullum defectu materiæ proximæ; non tamen videtur mortale, si confitens doleat de aliquibus, & non de omnibus; cum enim venialia sint materia libera, unumque illorum remitti possit sine altero, sufficit ad valorem Sacramenti efficaciter dolere de aliquibus. *Suarez. Lugo d. 14. s. 8. Metzger. d. 46. n. 4. num. 11.*

Dices, qui Sacerdoti inter plures hostias apponit unam non consecrabilem, v. g. hordeaceam, peccat mortaliter: ergo etiam qui ponit unum peccatum, in quod cadere non potest absolutio; deinde quo ad illud peccatum, de quo non doletur, falsificatur forma: *Ego te absolvo*, quod videtur gravis irreverentia. R. N. C. Forma consecrationis est demonstrativa, & de singulis hostiis dicit: *Hoc est Corpus meum*, quod falsificatur in hostia hordeacea, & exponitur merus panis adorandus, quod est idololatria; at forma remissionis non dicit de singulis peccatis, quòd remittantur, sed tantum: *Ego te absolvo*, hoc est, do gratiam de se remissivam omnium peccatorum, quod manet verum, etiamsi unum vel alterum veniale non remittatur, vel etiam subjiciatur mortale semel ritè confessum, vel antecederet remissum per contritionem.

6. Dolor debet esse sensibilis, non eo sensu, quòd debeat elici ab appetitu sensitivo, sed quòd debeat signo aliquo externo manifestari, quod fit per ipsam confessionem, runctionem peccatoris, petitionem Confessarii, &c. Ratio est, quòd

quòd confessio debeat esse doloresa, & ut talis cognosci à Confessario, atque hoc fieri non potest, nisi dolor signo aliquo externo manifestetur; ergo.

20. 7. Dolor debet elici ex intentione confitendi, *Bonac. Dicast. La Croix num. 687. cont. Lugo Rafter, Tamb. Sporer, Mezger.* Ratio est, quia aliàs dolor non est actio Sacramentalis, nec censetur subijci formæ, tanquam pars materialis & determinanda, sicut ablutio facta sine intentione baptizandi, quamvis ex post referretur ad Baptismum, & adderetur forma, non esset pars Baptismi. Si dicas, ablutio est actio ministri, qui agit nomine Christi, ideòque specialiter debet poni ex intentione Sacramenti; dolor verò est actus suscipientis Sacramentum. *Contrà est:* Etiam actio suscipientis debet poni ex intentione Sacramenti; si enim ordinandus poneret contactum materiarum sine intentione Sacramenti, non ordinaretur validè, ergo nec validè absoluitur, qui non confitetur ex intentione Sacramenti; si enim ipsa satisfactio, quæ solùm est pars integralis, debeat poni cum ordine ad Sacramentum, ut dicam suo loco, multò magis dolor, qui est pars essentialis. *Dices:* Trid. nullam facit mentionem de dolore eliciendo ex intentione confessionis. 2. Dolor de peccatis ante Baptismaum non necessariò refertur ad Baptismaum, ergo nec dolor ad confessionem. 3. Dolor & propositum efficax includunt voluntatem servandi omnia præcepta, ergo & voluntatem confitendi implicitam, quæ sufficit. *Ad 1.* Tridentinum requirit dolorem, qui sit pars & materia proxima Sacramenti, qualis non est, nisi eliciatur ex intentione confitendi. *Ad 2. N. C.*

Dolor est pars Sacramenti Pœnitentiæ, non verò Baptismi, hinc non indiget per intentionem referri ad Baptismum. *Ad 2. N. C.* Sæpè elicitur dolor de peccatis, de quibus confitendis non est præceptum, qualia sunt venialia aut mortalia semel ritè confessa, adeòque dolor secundùm se est quid indifferens ad confessionem. Deinde dolor debet magis referri ad confessionem quàm ad alia præcepta, v. g. de Jejunio, de audiendâ Missâ, est enim pars Sacramenti, & pars debet referri ad partem; sed per voluntatem implicitam servandi omnia præcepta, dolor non magis refertur ad Confessionem, quàm ad alia præcepta; ergo requiritur alia relatio, scilicet ut eliciatur ex intentione explicitâ suscipiendi Sacramentum, neque de hoc in praxi potest esse dubium, quia agitur de valore Sacramenti. Quidquid sit de probabilitate sententiæ oppositæ.

8. Dolor & propositum debent præcedere ab-
 solutionem, vel saltem ante ejus finem esse præ-
 sentia, ut certum est; nam sine dolore & propo-
 sito pœnitens non est dispositus, & absolutio non
 potest ferri super indispositum. Dubium est, an
 dolor debeat præcedere Confessionem? Affir-
 mant *Suar. Con. Dicast. Laym.* quia Confessio
 non videtur esse Sacramentalis, & dolorosa, nisi
 procedat ex pœnitentia dolore tanquam causâ; &
 dolor subsequens per Confessionem non potest
 fieri sensibilis; nihilominus dolorem posse subse-
 qui Confessionem docet communis, & probat
 praxis Confessariorum & Pœnitentium, qui con-
 tenti sunt, si dolor eliciatur ante absolutionem;
 Confessio est Sacramentalis & dolorosa ex hoc,
 Z quòd

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. III.

quòd fiat ex intentione Sacramenti & eliciendi dolorem ante absolutionem, unde & dolor per eam tanquam per causam fit sensibilis; quia tamen sententia opposita non videtur improbabilis, in praxi eliciendus est dolor ante confessionem, vel post dolorem accusatio in genere repetenda, dicendo: De his omnibus *doleo* & *me accuso*, &c.

22. 9. Dolor debet tempore absolutionis per se verare moraliter, ita, ut vi istius doloris adhuc censetur pœnitere, quod tunc fiet, si dolor existat in se, vel in aliquo suo affectu; hinc communiter dicunt, hodie validè absolvi, qui heri ex intentione confitendi elicit dolorem, & ex illo proposito absque novo dolore confiterur; in dubio, an dolor defuerit, sub mortali renovandus est, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis.

23. 10. Dolor non debet esse revocatus, revocatur autem per novam complacentiam vel consensum in idem peccatum, de quo quis doluit, vel per quodcunque mortale; unde qui ante doluit de mortalibus, & post iterum peccat mortaliter, debet de novo dolere, quia per priorem dolorem non est amplius dispositus ad Sacramentum, & cessavit efficax propositum non peccandi hoc ipso, quòd de novo peccet. Sed quid si quis sub eodem motivo universalis, v. g. ob bonitatem Dei offensus simul doluit de mortalibus & venialibus; an ex post peccando venialiter non tantùm revocet dolorem quòd ad venialia, sed etiam quòd ad mortalia, ita ut sine novo dolore de mortalibus non possit ad Sacramentum accedere? Negant Gorm Gobattus, Sporer num. 290. Stotz. l. 1. p. 2. num. 72. quia ille dolor quidem sub eodem motivo

tivo tendit in omnia mortalia & venialia, sed inæqualiter; magis quippe detestatur mortalia, quam venialia, inter hæc magis graviora, quam minora, quia hæc magis opponuntur suo motivo bonitatis Dei; quam illa. Ergo quamvis per novum peccatum veniale revocetur dolor quòd venialia similia, non tamen quòd mortalia vel venialia graviora illo, quod de novo committitur; hæc sententia est probabilissima: at quia agitur de valore Sacramenti, non videtur mihi satis tuta, ideòque dolor de mortalibus breviter erit renovandus. Ratio est, quia ille dolor universalis est unus Physicè actus, indivisibiliter tendens in mortalia & venialia; ergo hoc ipso, quòd desinat quòd venialia, etiam desinit quòd mortalia. Respondent: Desinere actum Physicè, manere autem moraliter, quia voluntas manet habitualiter averfa à mortalibus: hoc quidem probabilissimum est, sed non satis certum. At quid, si post dolorem recorderis peccati mortalis ante non cogniti, an opus est de novo dolere? R. Si doluisti de solis venialibus, vel etiam de mortali ex dolore particulari, v. g. de ebrietate ob specialem ejus turpitudinem, opus est novo dolore; quia prior se non extendit ad mortale obitum, secus, si doluisti de mortalibus ex motivo universalis v. g. quòd gratiâ Dei excideris, infernum merueris; quia talis dolor etiam opponitur mortali obli-

11. Quæstio est inter DD. an idem dolor Physicè præteritus sufficiat pro pluribus confessionibus? Affirmant *Henriq. Dicast. Sporer nu. 298. Mezger a 4. num. 7.* saltem si quis statim redeat, & iterum confiteatur peccatum, quod erat obli-

tus; quia sicut eadem materia potest successive constituere plura composita, sic & idem dolor moraliter perseverans plura Sacramenta; e contra negant *Vasq. Joh. Sanchez. Bernal.* quia duplex successiva absolutio non potest cadere super eandem confessionem præteritam, ergo nec super eundem dolorem; nam non minus dolor, quam confessio est de substantia iudicii Sacramentalis; item eadem absolutio non potest servire pro duplici Baptismo, ergo nec idem dolor pro duplici Sacramento; & certè si sufficiat dolor Physicè præteritus non revocatus, poterit quis indies confiteri, etsi ante annum doluerit, quod videtur absurdum. Utræque sententia est probabilis, ideo in praxi dolor iterum erit renovandus, ne Sacramentum exponatur periculo nullitatis. Dixi, *dolor Physicè præteritus*; nam si idem dolor Physicè perseveret saltem tenuiter seu virtualiter, & ordinetur ad novam confessionem, certò sufficiet, quia est quasi renovatus; committere autem fit, ut dolor ille tenuiter permaneat, si pœnitens statim recurrat, & confiteatur peccatum bona fide omisissum.

25. QUÆR. VI. Quid de proposito? R. De hoc tenenda esse seqq. 1. Propositum est voluntas non peccandi de cœtero, & sicut ad Sacramentum pœnitentiæ indispensabiliter requiritur dolor, Sic & propositum. Et quamvis probabilius sufficiat propositum virtuale, inclusum in dolore universali, ut docet communis cum *Diana Gormaz. p. 1. numer. 486. Metzger d. 44. a. 2.* quia si quis verè doleat, & non cogitet de pro-

posi-

posito, neque de peccando in futurum, eo quod v. g. dolore sit abreptus, vel statim decapitandus, talis cum Sacramento videtur satis dispositus ad justificationem; in praxi tamen adhibendum est propositum *formale*, quo voluntas explicitè & seriò dicat, *nolo peccare in futurum*; quia agitur de valore Sacramenti & est incertum, an propositum virtuale sufficiat; nam Concilia *Florent.* & *Trid.* non minus expressam mentionem faciunt propositi, quàm doloris, etsi sufficeret propositum implicitum, præter dolorem non requireretur propositum, quia ipse dolor est propositum implicitum, quod est contra communem sensum & praxin fidelium.

2. Propositum debet esse *Efficax* saltem quoad *affectum*, hoc est, vi illius debet pœnitens ita esse dispositus, ut mallet quolibet bono privari, aut quâvis pœnâ v. g. morte crudelissimâ affici, pœnas inferni sustinere &c. quàm denuò peccare; quia propositum secundùm *Trid.* debet absolutè excludere voluntatem peccandi, attamen ejusmodi comparationes facere periculosum est præsertim fragilibus; ideòque satis est, si quis defactò sincerè doleat & proponat, non attendendo, quid in hac vel illa hypothesi esset facturus: Vide quæ dixi *sup. num. 9.* dixi: quoad *affectum*, quia non necessariò debet esse efficax quoad *effectum*, hoc sensu, quod vi illius pœnitens reipsâ nunquam amplius debeat peccare; aliàs recidiva in peccatum, semper argueret insufficientiam propositi, quod apertè falsum est, cum existentia Prioris non

dependeat ab existentia posterioris. Itaque si ex-
post iterum peccetur, inde fit, quod ho-
mo ob suam inconstantiam prius propositum dese-
rat, quo perseverante fuisset impossibile poni pec-
catum.

3. Propositum debet esse *Universale*, hoc est,
se extendere ad cavenda omnia mortalia, non
solum quæ commissa sunt, sed & ad omnia
possibilia S. Thom. *q. 87. a. 11. ad 1.* non tamen
requiritur, ut propositum distinctè & explicitè
extendat se ad singula, dicendo v. g. nolo deinceps
furari, fornicari &c. nam etsi hoc lauda-
bile sit; de se tamen satis est, si ratione motivâ

universalis efficaciter opponatur omnibus,

utî dixi de dolore sup. *num. 17.* qua-

liter propositum debeat esse ef-

ficax & universale respectu

venialium, dixi *ibid.*

numer 18.

